

Personalne roszady we władzach Ukrainy elementem przygotowań wyborczych

Tadeusz A. Olszański

14 lutego prezydent Ukrainy Wiktor Janukowycz odwołał Andrija Klujewa ze stanowiska pierwszego wicepremiera i ministra gospodarki, mianując go sekretarzem Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony (RBNiO), ale pozostawiając mu obowiązki szefa sztabu wyborczego Partii Regionów. 22 lutego nowym wicepremierem został Wałerij Choroszkowski, dotychczasowy minister finansów. Jest to kolejny etap trwającej od jesieni 2011 roku rekonstrukcji rządu Mykoły Azarowa, w trakcie której zmieniło się kierownictwo resortu spraw wewnętrznych, obrony, finansów i zdrowia, a także Służby Bezpieczeństwa Ukrainy, RBNiO i sztabu generalnego. Zmiany te zwiększają kontrolę prezydenta Janukowicza nad najważniejszymi instytucjami państwowymi, a ich głównym celem jest przygotowanie zwycięstwa w wyborach parlamentarnych (28 października br.) i zapobieżenie poważniejszym protestom społecznym. Większość dokonanych zmian umacnia tzw. rodzinę, czyli środowisko polityczno-biznesowe skupione wokół syna prezydenta, Ołeksandra. Jednocześnie widać, że Wiktor Janukowycz chce utrzymać w swym otoczeniu równowagę wpływów różnych grup w elicie władzy. Ukoronowaniem procesu zmian kadrowych będzie zapewne dymisja premiera Azarowa, której można oczekiwać wiosną.

Roszady kadrowe

Jeszcze w listopadzie 2011 roku nowym szefem MSW mianowano Witalija Zacharczenkę. 19 stycznia br. odwołany został minister finansów Fedir Jaroszenko (bliski współpracownik premiera Azarowa), a jego miejsce zajął dotychczasowy szef SBU Wałerij Choroszkowski (sprawował tę funkcję zaledwie do 22 lutego, kiedy mianowany został wicepremierem). 8 lutego zwolniono ministra obrony Mychajła Jeżela, którego zastąpił szef Państwowego Koncernu Ukroboronprom Dmytro Sałamatin. Wreszcie 14 lutego Andrij Klujew został przesunięty z funkcji ministra gospodarki do RBNiO, a jej dotychczasowa sekretarz, Raisa Bohatyriowa, została ministrem zdrowia. Nowym ministrem gospodarki został 23 lutego Petro Poroszenko, pomniejszy oligarcha pozostający poza głównymi klanami, a ministrem finansów Jurij Kołobow, dotychczasowy wiceprezes NBU (dekretów o mianowaniu do godziny 12.00 23 lutego nie opublikowano). O ile dymisje poszczególnych wysokich urzędników były przewidywane, o tyle zaskoczeniem są osoby ich następców. Wiele

stanowisk przypadło ludziom mało znanym i niedoświadczonym (zob. wybrane biografie w [Aneksie](#)). Nominacja Poroszenki osłabia wpływy grupy donieckiej w rządzie.

Większość nowo mianowanych związana jest z tzw. rodziną, ugrupowaniem skupionym wokół Ołeksandra Janukowycza i biznesmena Jurija Iwanuszczenki, zaufanego człowieka prezydenta. Ta „wschodząca”, wciąż mało zasobna grupa stanowi biznesowe zaplecze prezydenta i do niedawna jej działalność skoncentrowana była wyłącznie na rozszerzaniu wpływów w gospodarce. Jednak w ostatnich miesiącach „rodzina” zaczęła z powodzeniem przejmować kontrolę nad niektórymi sektorami siłowymi. Z „rodziną” powiązani są m.in.: Zacharczenko, Sałamatin, nowy szef SBU Ihor Kalinin, a także szef Narodowego Banku Ukrainy Serhij Arbuzow i nowy minister finansów, Kołobow.

Samodzielną pozycję polityczną zajmuje Walerij Choroszkowski, którego mianowanie ministrem finansów było zaskoczeniem, natomiast jako kandydat na pierwszego wicepremiera był poważnie brany pod uwagę. Mimo że powiązany jest z tzw. grupą RosUkrEnerho, (reprezentowaną przez Serhija Lowoczkiną, szefa administracji prezydenta, Jurija Bojkę, ministra energetyki i Dmytro Firtasza, wpływowego biznesmena) to jest stosunkowo niezależnym graczem. Niewykluczone, że uniezależnia się on stopniowo od dotychczasowych partnerów. Jego kolejny awans w krótkim czasie wskazuje na to, że jest on poważnym kandydatem do teki premiera.

Natomiast przesunięcie Klujewa do RBNiO oznacza jego osłabienie (jako wicepremier miał kontrolę nad środkami budżetowymi), ale nie marginalizację. Znaczenie RBNiO zależy bowiem głównie od wagi politycznej jej sekretarza. Dymisja Bohatryriowej (grupa Rinata Achmetowa), pod kierownictwem której Rada utraciła wszelkie wpływy polityczne, świadczy o tym, że prezydentowi zależy na ponownym wzroście jej znaczenia. Głównym zadaniem Klujewa w RBNiO będzie przygotowanie Partii Regionów do jesiennych wyborów, co świadczy, że wciąż cieszy się on zaufaniem Wiktora Janukowycza.

Władza w obliczu wyborów

Obserwowane zmiany kadrowe należy rozpatrywać przede wszystkim jako polityczno-organizacyjne przygotowania do zbliżających się wyborów parlamentarnych. Zwycięstwo Partii Regionów władze są gotowe zapewnić wszystkimi dostępnymi środkami. Jesienne protesty społeczne w miastach wschodniej Ukrainy, wywołane niepopularnymi projektami reform, uderzającymi zwłaszcza w emerytów i rencistów, wzbudziły poważny niepokój partii rządzącej, która straciła dużą część poparcia. Protestującymi byli bowiem przedstawiciele tradycyjnego elektoratu tej partii. Zima wprawdzie wygasila akcje protestacyjne, jednak ich powrót wiosną jest prawdopodobny (pierwsza w tym roku akcja protestu miała miejsce 21 lutego). Poprawie wizerunku rządu i Partii Regionów będzie służyć spodziewana zmiana niepopularnego i słabo wypadającego w mediach premiera Azarowa. Jego następca prawdopodobnie wycofa się z niektórych niepopularnych projektów i będzie się starał wyciszyć protesty, także zwiększając świadczenia socjalne. Priorytetem dla władz w związku ze zbliżającymi się Mistrzostwami Europy w Piłce Nożnej i wyborami parlamentarnymi jest bowiem zapewnienie stabilności społecznej. Tymczasem obok pogarszania się nastrojów społeczeństwa w widoczny sposób narastają tarcia między grupami polityczno-biznesowymi.

Głównym celem roszad kadrowych jest zwiększenie efektywności poszczególnych kluczowych instytucji państwowych, w tym głównie struktur siłowych oraz kontroli nad nimi. Ich nowi szefowie są ludźmi pozbawionymi własnego zalecra i ambicji politycznych, a jednocześnie zaufanymi osobami prezydenta Janukowycza. Zwraca uwagę fakt, że wśród nowo mianowanych członków władz centralnych są Rosjanie, którzy przybyli na Ukrainę po 1991 roku. Mimo że nie jest to sytuacja nowa (np. premier Azarow także osiadł na Ukrainie w wieku dojrzałym), powstaje pytanie, na ile te nominacje mogą mieć wpływ na bieżącą współpracę ukraińsko-rosyjską, zwłaszcza w zakresie szerokiego rozumianego bezpieczeństwa.

Równoległym celem prezydenta Janukowycza jest sprzyjanie wzrostowi znaczenia „rodziny” przy zachowaniu pewnej równowagi wpływów poszczególnych ugrupowań oligarchicznych w swym otoczeniu i budowanie pozycji arbitra między nimi. Oligarchowie są bowiem zbyt silni, by prezydent mógł rządzić, nie licząc się z ich interesami. Z drugiej zaś strony dopuszczenie do zdecydowanej przewagi jednego z ugrupowań oligarchicznych nad innymi grozi ograniczeniem pozycji prezydenta i powstaniem konfliktów, a w okresie przedwyborczym priorytetem jest wyciszenie napięć w elitach władzy.

Tadeusz A. Olszański

Współpraca: Wojciech Konończuk

Aneks

Biografie nowych ministrów finansów, obrony, spraw wewnętrznych i szefa SBU

Walerij Choroszkowski, wicepremier, urodził się w 1969 roku w Kijowie. Jeden z najbogatszych ludzi na Ukrainie, właściciel największego w kraju holdingu medialnego Inter Media Group. W 2002 roku został zastępcą szefa administracji prezydenta Leonida Kuczmy. W latach 2002–2004 roku był ministrem gospodarki i integracji europejskiej w rządzie Wiktora Janukowycza. Równocześnie z działalnością polityczną w szybkim tempie powiększał swoje aktywa gospodarcze. Pochodzenie jego majątku nie jest w pełni jasne. Prowadził działalność biznesową także w Rosji, m.in. był dyrektorem holdingu metalurgicznego Jewraz. W 2006 roku prezydent Juszczenko mianował go zastępcą sekretarza RBNiO, a następnie szefem Państwowej Służby Podatkowej. Od stycznia 2009 roku pierwszy zastępca, następnie od marca 2010 roku szef SBU, na tym stanowisku poddał wzmożonej kontroli niezależne media, organizacje pozarządowe oraz środowiska opozycyjne. Pod jego kierownictwem SBU prowadziło śledztwo w sprawie Julii Tymoszenko. Od 19 stycznia do 22 lutego 2012 roku był ministrem finansów.

Dmytro Sałamatin, minister obrony, urodził się w 1965 roku w Kazachstanie. W latach 90. pracował w różnych firmach w Moskwie, przez prasę rosyjską i ukraińską uznawanych za powiązane ze światem przestępczym i służbami rosyjskimi. W latach 1998–2006 był doradcą ds. Ukrainy przewodniczącego Międzynarodowego Kongresu Górniczego. W 1999 roku zamieszkał na stałe na Ukrainie. Powody tej decyzji, czas uzyskania ukraińskiego obywatelstwa oraz jego działalność na Ukrainie w latach 1999–2006 pozostają nieznane. W 2006 i 2007 roku był wybierany do Rady Najwyższej z ramienia Partii Regionów. Do 2010

roku nie miał żadnych związków z sektorem obronnym. W 2010 roku objął stanowisko dyrektora państwowego koncernu zajmującego się sprzedażą uzbrojenia Ukrspeceksport, a w 2011 roku państwowego koncernu Ukroboronprom. Był zwolennikiem szybkiej ratyfikacji umowy rosyjsko-ukraińskiej z 2010 roku o przedłużeniu terminu stacjonowania Floty Czarnomorskiej FR na Krymie o 25 lat. Jego żona, Natalia, jest córką Olega Soskowca, pierwszego wicepremiera Federacji Rosyjskiej w latach 1993–1996.

Ihor Kalinin, szef Służby Bezpieczeństwa Ukrainy, urodził się w 1959 roku w obwodzie moskiewskim. W 1981 roku ukończył Wyższą Szkołę Oficerską Wojsk Drogowych i Inżynieryjnych w Moskwie. Od 1984 roku pełnił służbę w KGB ZSRR. W latach 1986–1988 brał udział w działaniach bojowych w Afganistanie. W 1992 roku rozpoczyna służbę w SBU. Wykładowca i pracownik naukowy Narodowej Akademii SBU. W 2002 roku mianowany szefem Specjalnego Centrum Szkoleniowego Głównego Zarządu „A” (antyterrorystycznego) SBU. Funkcję tę pełnił do 2005 roku. Od 2005 do 2010 roku pracował w centrum szkoleniowym prywatnej Agencji Bezpieczeństwa „Alfa-Szcził”. W kwietniu 2010 roku mianowany szefem Zarządu Ochrony Państwowej Ukrainy, w sierpniu 2011 roku awansowany na stopień generała lejtnanta.

Witalij Zacharczenko, minister spraw wewnętrznych Ukrainy, urodził się w 1963 roku w obwodzie donieckim. Jest pracownikiem MSW, pracował w milicji w Łotewskiej SRR, gdzie w 1986 roku ukończył średnią szkołę milicji. W 1990 roku przeniesiony na Ukrainę, pracował w milicji obwodu donieckiego, od 1998 roku w pionie walki z przestępczością zorganizowaną. W 2008 roku przeszedł na emeryturę milicyjną i podjął pracę w Państwowej Inspekcji Podatkowej, gdzie pełnił kierownicze funkcje, początkowo w obwodzie połtawskim, a następnie w Kijowie; od grudnia 2010 do listopada 2011 był szefem tego urzędu.